

Munich Personal RePEc Archive

Estimation of the financial stability of the Latvian building industry enterprises

Skribans, Valerijs

Riga Technical University

2009

Online at <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/27095/>
MPRA Paper No. 27095, posted 29 Nov 2010 14:08 UTC

ESTIMATION OF THE FINANCIAL STABILITY OF THE LATVIAN BUILDING INDUSTRY ENTERPRISES

LATVIJAS BŪVNICĪBAS NOZARES UZŅĒMUMU FINANSIĀLĀS STABILITĀTES NOVĒRTĒŠANA

V. Skribans

Atslēgas vārdi: būvniecības ekonomika, finanšu analīze, peļņa, rentabilitāte, likviditāte, maksātspēja

Ievads

Pēdējos gados pēc iestāšanās Eiropas Savienībā (ES), Latvijā paātrinātā tempā sāka attīstīties būvniecības nozare, bet 2008. gadā sākās krīze. Būvniecības pieprasījuma nenoteiktība, ekonomisko ciklu mainīgās fāzes būtiski ietekmē uzņēmumu finansiālo stabilitāti. Paātrināta pieauguma jeb buma fāzēs uzņēmumiem trūkst resursu, lai apmierinātu pieaugošo pieprasījumu. Resursi tiek piesaistīti ar rezervēm, kas pieprasījuma samazināšanas gadījumā atkal izraisa resursu un pieprasījuma disproporciju. Pārmērīgi piesaistīti resursi izraisa izdevumu palielināšanu, kura buma fāzē samazina uzņēmējdarbības efektivitāti, bet lejupslīdes fāzē varētu novest līdz uzņēmuma bankrotēšanai.

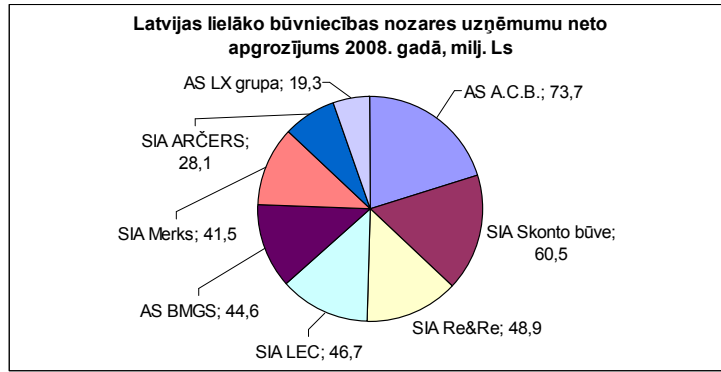
Šī raksta ietvaros, izmantojot standarta finansiālās analīzes rādītājus (likviditātes, rentabilitātes, maksātspējas un aktivitātes rādītāji), tiek izvērtēta Latvijas būvniecības nozares uzņēmumu finansiālā stabilitāte. Tiek noteiktas rādītāju normu robežas būvniecības nozarei. Tiek pārbaudīta hipotēze, kā uzņēmuma mērogs ietekmē uzņēmuma finansiālos datus, rentabilitāti un spēju darboties krīzes apstākļos. Lielo uzņēmumu rādītāji salīdzināti ar kopējo nozares līmeni un mazo un vidējo uzņēmumu rādītājiem.

Viens no raksta novitātes elementiem ir saistīts ar hipotēzes pārbaudi, kas ir labāk: mazo un vidējo būvniecības uzņēmumu mobilitāte vai lielo uzņēmumu stabilitāte, spēja izkonkurēt mazos uzņēmumus gan mazo objektu, gan lielo objektu tirgū. Šī pētījuma rezultāti ir paredzēti, lai varētu praktiski atbildēt, vai ir vērts maziem uzņēmumiem apvienoties, lai uzlabotu savus finansiālos rādītājus, kā arī lieliem uzņēmumiem noteiktu, kas jādara, lai paaugstinātu savu mobilitāti.

Analizējamo datu novērtēšana

Savācot datus, viens no galvenajiem datu avotiem bija LR CSP datu bāze. LR CSP pēc šī pētījuma autora pasūtījuma un izstrādātas metodoloģijas sagatavoja datus par kopējiem nozares rādītājiem. Tālāk tika analizēti nozares uzņēmumi. Būvniecības uzņēmumi tiek sadalīti divās grupās: lielie un pārējie. Lielie uzņēmumi analīzei tiek atlasīti, izmantojot dažādus uzņēmumu reitingus (laikraksti Diena, Dianas Business un datubāze „Lursoft IT”). Galvenais atlases kritērijs bija uzņēmumu apgrozījums. Rezultātā analīzei tiek atlasīti astoņi uzņēmumi, kuri kopumā nodrošina 10,1% no būvniecības nozares apgrozījuma. Lielie uzņēmumi tiek analizēti individuāli, kā arī apvienojot tos lielo būvniecības nozares uzņēmumu grupā. Informācija par lielo uzņēmumu finansiālo stāvokli tiek ņemta no bezpeļņas organizācijas „Būvniecības attīstības stratēģiskā partnerība”, no pašiem lieliem uzņēmumiem, kā arī daļēji izmantojot datubāzi „Lursoft IT”. Informācija par atlasīto lielo uzņēmumu apgrozījumu ir redzama 1. att. (nākošā lapā).

Kā redzams 1. att., pēc apgrozījuma Latvijā lielākais uzņēmums ir AS A.C.B., kura pamatdarbība ir saistīta ar ceļu būvniecību. Otrais lielākais būvniecības uzņēmums ir SIA Skonto būve, kurš veic dažāda profila celtniecības darbus, t.sk. ēku būvniecību. Šīs darbības jomas grupa analīzei ir visinteresantākā un vissvarīgākā, jo nodrošina valstij lielāku pievienoto vērtību. Šai grupai pieskaitāmi visi pārējie iepriekš minētie lielie uzņēmumi, izņemot AS BMGS. AS BMGS pamatdarbība ir saistīta ar inženiertehnisko būvniecību. Kopumā lielāko būvniecības uzņēmumu apgrozījums 2008. gadā bija 316,5 milj. Ls.

1. att. Latvijas lielāko būvniecības nozares uzņēmumu neto apgrozījums 2008. gadā, milj. Ls

Fig.1 Latvian largest building industry enterprises net turnover in 2008, mil. Ls

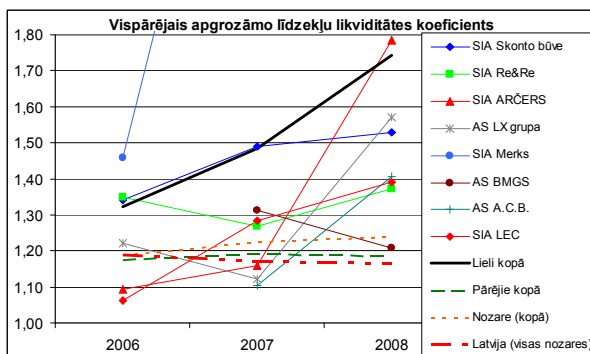
Iepriekš bija minēts, ka kopā ar lielajiem uzņēmumiem analizē izmantoti pārējo uzņēmumu apvienotie dati. To ieguves metode bija sekojoša: no nozares apvienotiem datiem tiek atņemti lielo uzņēmumu apvienotie dati, paliek mazo un vidējo (jeb pārējo) uzņēmumu dati. Tāds grupējums izriet no ABC analīzes metodes un ļauj novērtēt svarīgāko uzņēmumu iedarbību uz nozari, kas ir izdarīts nākošajās sadaļās.

Latvijas būvniecības uzņēmumu likviditātes analīze

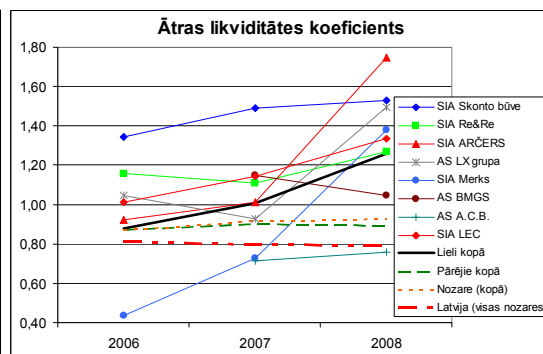
Būvniecības nozares uzņēmumu finansiālo analīzi sāksim no likviditātes analīzes. Likviditātes analīze aplūko uzņēmuma īstermiņa finansiālos rādītājus: saistības un esošie līdzekļi. Pamatā tā sniedz priekšstatu par to, vai uzņēmums ir spējīgs tikt galā ar savām īstermiņa saistībām, kā arī ar īstermiņa finansiālajiem riskiem, ja tādi rodas. Un pirmais analizējams rādītājs ir vispārējais apgrozāmo līdzekļu likviditātes koeficients (L1), kura aprēķina vienādojums ir atspoguļots zemāk, 1. formulā.

$$\text{Vispārējais apgrozāmo līdzekļu likviditātes koeficients (L1)} = \frac{\text{Apgrozāmie līdzekļi}}{\text{Īstermiņa parādi}} \quad (1.)$$

Jo augstāks ir L1 koeficients, jo labāk rit uzņēmējdarbība. Jebkurā gadījumā jāklūst uzmanīgam, ja koeficients ir zem 1, jo tas norāda, ka trūkst apgrozāmo līdzekļu, lai segtu īstermiņa parādus. Tāpēc, ja vien tuvākā nākotnē nav paredzēta kādu naudas līdzekļu iekasēšana, jārestrukturizē īstermiņa parādi, pārveidojot tos ilgtermiņa grupā, tādā veidā nodrošinot uzņēmumam īstermiņa stabilitāti. Bet pārāk augsts likviditātes koeficients liecina par neracionālu apgrozāmo līdzekļu izmantošanu. Ir uzskats, ka šī koeficienta maksimālā robeža varētu būt ap 3. L1 koeficienta aprēķinātie lielumi lielākiem Latvijas būvniecības uzņēmumiem, uzņēmumu grupām un kopumā nozarei ir redzami 2. att.

2. att. Vispārējais apgrozāmo līdzekļu likviditātes koeficients
Fig.2 Current ratio

3. att. Ātras likviditātes koeficients
Fig.3 Quick ratio

Kā redzams 2. att., visiem uzņēmumiem L1 koeficients ir lielāks nekā 1. Tas nozīmē, ka apgrozāmo līdzekļu apjoms ir pietiekošs, lai segtu īstermiņa saistības. Praktiskā koeficienta vērtība, piemēram, 1,5, SIA Skonto būvei 2007. gadā aprēķinātais, nozīmē, ka apgrozāmie līdzekļi pusotru reizi pārsniedz īstermiņa saistības. SIA Merks koeficients ir atspoguļots tikai 2006. gadam, jo 2007. gadā tas tuvinājās maksimālajai robežai – 2,94, bet 2008. gadā pārsniedza to un sastādīja 5,34, kas norāda uz apgrozāmo līdzekļu neefektīvu izmantošanu uzņēmumā. SIA Merks apgrozāmo līdzekļu neefektīva izmantošana ir tik nozīmīga, ka palielina visas lielo būvnieku grupas likviditātes koeficientu uz 30%. Ja neņemam vērā uzņēmuma, SIA Merks datus, tad lielo būvnieku grupas likviditātes koeficients L1 ir par 11% lielāks nekā nozares vidējie dati, un par 12% lielāks nekā mazo un vidējo uzņēmumu likviditāte. No vienas puses tas norāda, ka mazie un vidējie uzņēmumi izmanto apgrozāmos līdzekļus efektīvāk, bet no otras puses lieliem uzņēmumiem ir proporcionāli lielākas rezerves krīžu pārvarēšanai un ir lielāka finansiālā noturība. Vidējie (apvienotie) būvniecības nozares dati būtiski neatšķiras no visu nozaru apvienotajiem datiem, un uz to pamata ir izdarīts secinājums, ka pēc L1 koeficienta būvniecības nozare neatšķiras no citām tautsaimniecības nozarēm.

Nākošais likviditātes koeficients ir precīzais (stingrais) apgrozāmo līdzekļu likviditātes koeficients jeb ātras likviditātes koeficients (L2), tā aprēķināšanas vienādojums ir redzams 2. formulā.

$$\begin{aligned} \text{Ātras likviditātes koeficients (L2)} &= (\text{Apgrozāmie līdzekļi} - \text{Krājumi}) / \text{Īstermiņa parādi} \\ &= (\text{Naudas līdzekļi vai to ekvivalenti} + \text{Tekošas finanšu investīcijas} + \text{Debitoru parāds}) / \\ &\quad \text{Īstermiņa parādi} \end{aligned} \quad (2.)$$

Ar L2 koeficienta palīdzību tiek veikts daudz stingrāks īstermiņa likviditātes tests, jo tas izslēdz dažus no apgrozāmajiem līdzekļiem (krājumus), kurus ne vienmēr var viegli pārvērst naudas līdzekļos. Krājumi parasti ir vienīgie uzņēmuma apgrozāmie līdzekļi, kuru reālā vērtība varētu samazināties ātras realizācijas gadījumā. Kā redzams no 2. formulas, L2 koeficientu varētu aprēķināt divos veidos: no apgrozāmajiem līdzekļiem atņemot krājumus vai, detalizētāk, summējot ienākošās apgrozāmo līdzekļu sastāvdaļas, t.i. naudas līdzekļi vai to ekvivalenti, tekošas finanšu investīcijas, debitoru parāds. Lielāka koeficientu vērtība norāda uz uzņēmuma lielāku stabilitāti. L2 koeficienta aprēķinātie lielumi ir redzami 3. att.

3. att. ir redzams, ka ne vienmēr un ne visiem uzņēmumiem ātras likviditātes koeficients ir lielāks par 1. Tiem uzņēmumiem, kuriem koeficients bija zem 1, ir lieli krājumi un likviditāte ir ierobežota. Īstermiņā šī situācija nav bīstama, bet tādos gadījumos uzmanīgi jāplāno, lai īstermiņa parādu izbeigšanās brīžos būtu pietiekoši līdzekļu tos segt, vai būtu iespēja pagarināt saistības tālāk. Koeficienta vērtība virs 1 norāda uz uzņēmuma spējām segt īslaicīgas saistības, nezaudējot mazlikvidu krājumu vērtību. Ātras likviditātes koeficients virs 1 parasti uzskatāms par ļoti labu likviditāti. Runājot par būvniecības nozares uzņēmumiem, to likviditāte pārsvarā ir ļoti laba. Lielākajiem nozares uzņēmumiem likviditāte ir lielāka nekā maziem un vidējiem. Svarīgi atzīmēt, ka būvniecības uzņēmumiem krājumu apjoms proporcionāli ir zemāks nekā kopumā tautsaimniecībā, līdz ar to nozares L2 koeficients ir par 12,5% lielāks nekā tautsaimniecībā. Atbilstoši būvniecības uzņēmumu likviditāte ir lielāka nekā vidējais līmenis valstī.

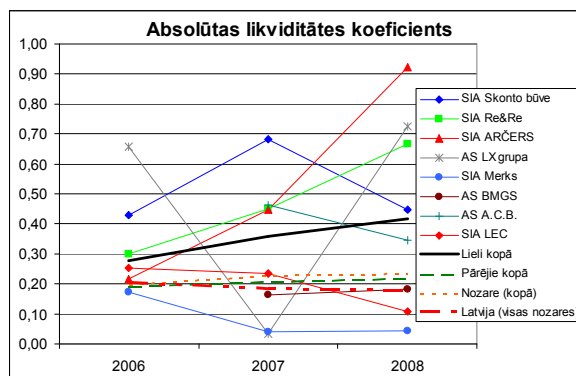
3. att. līgstošā periodā būtiski no pārējiem atšķiras SIA Merks un SIA Skonto būve. SIA Skonto būve ir augsti likvids, pat dažreiz pārmērīgi augsti likvids uzņēmums, bet SIA Merks - mazlikvids uzņēmums. Var teikt, ka abi šie uzņēmumi darbojas neefektīvi. SIA Skonto būve uzglabā ļoti lielus naudas līdzekļus kontā, kas ir neracionāli, bet SIA Merks lielus līdzekļus iegulda krājumos. Tāpat neracionāla līdzekļu izmantošana ir novērojama SIA Arčers 2008. gadā, bet ievērojot, ka šī parādība ir konstatēta tikai vienam gadam, tās varētu būt tikai īslaicīgas rādītāja svārstības.

Nākošais analizējamais rādītājs ir absolūtas likviditātes koeficients (L3), kura aprēķināšanas vienādojums ir redzams 3. formulā.

$$\begin{aligned} \text{Absolūtas likviditātes koeficients (L3)} &= (\text{Naudas līdzekļi vai to ekvivalenti} + \text{Tekošas} \\ &\quad \text{finanšu investīcijas}) / \text{Īstermiņa parādi} \end{aligned} \quad (3.)$$

Absolūtas likviditātes koeficients atspoguļo uzņēmuma spēju nekavējoties segt īstermiņa saistības. Viennozīmīga uzskata par koeficienta vērtību nav, jo pie šī koeficienta maza lieluma, uzņēmumam

varētu būt atsevišķas likviditātes problēmas, bet pie augsta koeficienta, uzņēmuma līdzekļi netiek izmantoti racionāli. L3 koeficienta aprēķinātie lielumi ir redzami 4. att.

4. att. Absolūtas likviditātes koeficients
Fig.4 Absolute liquidity ratio

4. att. ir redzams, ka vidējais absolūtas likviditātes koeficients būvniecības uzņēmumiem ir ap 0,2 . Tā vērtība reti pārsniedz 0,5, bet ir robežās no 0,2 līdz 0,4. Lielo uzņēmumu absolūtā likviditāte ir lielāka par 57% nekā nozares vidējais līmenis. Tas norāda uz naudas līdzekļu trūkumu maziem un vidējiem uzņēmumiem. Salīdzinot L3 koeficientu ar citām tautsaimniecības nozarēm, būvniecības nozaru absolūtā likviditāte ir tikai nedaudz lielāka.

No nozares datiem būtiski atšķiras SIA Merks, SIA Skonto būve un SIA Arčers dati. Piemēram, SIA Merks 2007. - 2008. gadā nekavējoties varēja segt tikai 4% ($L3 = 0,04$) no īstermiņa saistībām, un ja koeficienti L1 un L2 nebūtu tik lieli, zems L3 līmenis varētu norādīt uz nopietnām problēmām uzņēmuma darbībā. SIA Skonto būve un SIA Arčers dati un to novirzes no vidējiem datiem bija skaidrotas iepriekš, L2 koeficienta analizē. Divus gadus, 2006. un 2008. gadā, L3 koeficients bija pārāk liels AS LX grupa. Bet 2007. gadā šim pat uzņēmumam koeficients bija pārāk mazs. Tik lielas svārstības ir saistītas ar debitoru parada īslaicīgo pieaugumu 2007. gadā, bet kopumā secinot, šim uzņēmumam tāpat ir pārāk daudz neizmantotu naudas līdzekļu.

Kopā ar šiem koeficientiem finansiālajā analizē tiek izmantoti arī citi koeficienti. Diemžēl ne visus ir iespējams pielietot uzņēmumu salīdzināšanai, piemēram, brīvie apgrozāmie līdzekļi. Šis rādītājs varētu norādīt, ka lieliem uzņēmumiem ir vairāk brīvo apgrozāmo līdzekļu nekā maziem, tāpēc šis rādītājs ir svarīgs vairāk atsevišķa uzņēmuma novērtēšanā, bet neder uzņēmumu salīdzināšanai.

Kopā ar likviditātes rādītājiem, raksta nākošajā sadaļā ir apskatīti aktivitātes rādītāji.

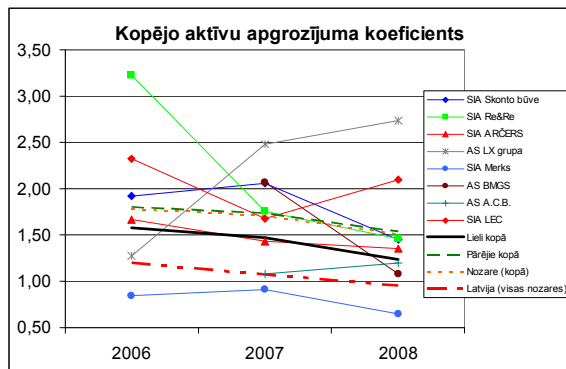
Latvijas būvniecības uzņēmumu aktivitātes analīze

Aktivitātes rādītāji norāda uz to, cik efektīvi uzņēmums izmanto tam esošos resursus. Ja uzņēmumam ir pārāk daudz aktīvu, tad ieguldījumi tajos var būt nelietderīgi. Ja pietrūkst aktīvu, tad var būt, ka uzņēmums neefektīvi izmanto esošos līdzekļus. Pie aktivitātes rādītājiem pieskaita: kopējo aktīvu apgrozījuma koeficientu, pamatlīdzekļu atdeves koeficientu, krājumu apgrozījuma koeficientu, pircēju un pasūtītāju debeta apgrozījuma koeficientu, apgrozāmo līdzekļu kustības koeficientu. Tālāk apskatīsim to atsevišķi.

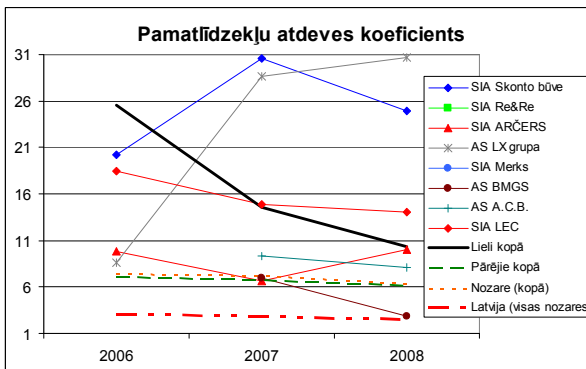
Pirmais no analizējamiem rādītājiem ir kopējo aktīvu apgrozījuma koeficients. Šis koeficients nosaka, vai uzņēmums efektīvi izmanto savus esošos aktīvus, vai arī ieguldījumi aktīvos ir pārāk lieli. Zemu rādītāju var uzlabot, palielinot pārdošanas apjomus vai arī realizējot kādus no ilgtermiņa ieguldījumiem (piem., iekārtas, kuras nepietiekoši bieži ir izmantojamas uzņēmuma darbībā). Rādītāja aprēķināšanas vienādojums ir redzams 4. formulā.

$$\text{Kopējo aktīvu apgrozījuma koeficients} = \text{Neto Apgrozījums} / \text{Kopējie aktīvie} \quad (4.)$$

Kopējo aktīvu apgrozījuma koeficienta aprēķinātie lielumi ir redzami 5. att.

5. att. Kopējo aktīvu apgrozījuma koeficients
Fig.5 Total asset turnover ratio

6. att. Pamatlīdzekļu atdeves koeficients
Fig.6 Fixed asset turnover ratio

5. att. ir redzams, ka visas tautsaimniecības neto apgrozījums 2008. gadā ir nedaudz zemāks nekā aktīvu kopsumma, bet iepriekšējos gados neto apgrozījums pārsniedza aktīvu kopsummu aptuveni par 25%. Aktīvu pieaugums apspiež apgrozījuma pieaugumu tautsaimniecības mērogā. Tas nozīmē, ka veidotie krājumi, pamatlīdzekļu pieaugums u.t.t. nav pamatoti ar apgrozījuma pieaugumu. Tas pats ir aktuāli ne tikai tautsaimniecībai, bet arī būvniecības nozarei. Neskatoties uz līdzīgām tendencēm, aktīvi būvniecības nozarē izmantoti vidēji par 60% efektīvāk nekā tautsaimniecībā, par to norāda fakts, ka visā analizējamā periodā nozares koeficients bija no 1,78 līdz 1,51 (5. att.).

Runājot par lielākiem būvniecības uzņēmumiem, tiem kopā neto apgrozījuma un kopējo aktīvu attiecība bija ap 1,22. 2007. gadā lielie būvniecības uzņēmumi uzlaboja savus kopējos datus, neskatoties uz valsts kopējo datu pasliktināšanos. Bet reāli tas bija viena uzņēmuma ieguldījums – būtiski izauga AS LX grupa apgrozījuma koeficients, un nedaudz – SIA Skonto būve. 2008. gadā būvniecības nozares dati samazinājās kopā ar visas tautsaimniecības datiem. Nedaudz savu darbību uzlaboja SIA LEC (SIA Latvijas Enerģoceltņi).

Nākošais analizējams rādītājs ir pamatlīdzekļu atdeves koeficients, kura aprēķināšanas vienādojums ir redzams 5. formulā.

$$\text{Pamatlīdzekļu atdeves koeficients} = \text{Neto Apgrozījums} / \text{Pamatlīdzekļi} \quad (5.)$$

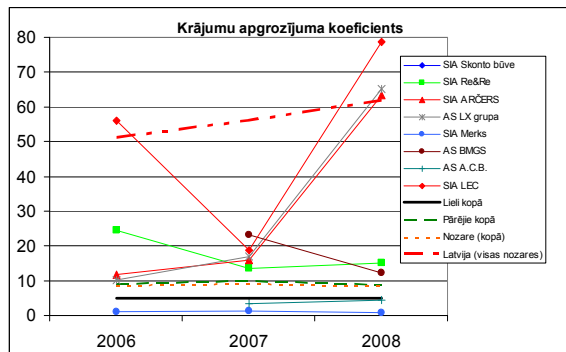
Pamatlīdzekļu atdeves koeficienta aprēķinātie lielumi ir redzami 6. att.

6. att. nav redzami SIA Merks un SIA RE&Re koeficienti, jo tie būtiski atšķiras no pārējo uzņēmumu datiem, šo koeficientu lielumi ir no 62 līdz 88. Tik lieli koeficienti norāda uz ļoti augstu pamatlīdzekļu izmantošanas pakāpi, tā ir par 6-14 reizēm lielāka nekā vidēji nozarē. Lieliem uzņēmumiem pamatlīdzekļu izmantošanas pakāpe ir vismaz divas reizes lielāka nekā maziem un vidējiem. To varētu skaidrot, analizējot pamatlīdzekļu struktūru. Visiem uzņēmumiem ir neražošanas pamatlīdzekļi: biroju ēkas, telpas, pamatlīdzekļu grupā ietilpstošā zeme utt. Jo lielāks ir uzņēmums, jo mazāks ir neražošanas pamatlīdzekļu īpatsvars. Tāpat lieliem uzņēmumiem ir vairāk iespēju pielietot specifiskās, nepieciešamās ražošanas iekārtas, kas nosaka pamatlīdzekļu augstāku atdevi. Jāatzīmē, ka specializētiem būvniecības darbiem, ceļu būvei un inženiertehniskajai būvniecībai pamatlīdzekļu atdeves koeficienti būtiski neatšķiras no nozares vidējiem datiem. Tas ir saistīts tieši ar šo darbu specifiku: pārsvarā darbi ir veicami, izmantojot speciālo, dārgo tehniku, līdz ar to šo pamatlīdzekļu atdevi nav tik liela kā citur. Salīdzinot nozares datus ar tautsaimniecību, būvniecībā pamatlīdzekļu atdeves koeficients ir 2,5 reizes lielāks. Gan tautsaimniecībā, gan būvniecībā koeficients būtiski nemainās laika gaitā.

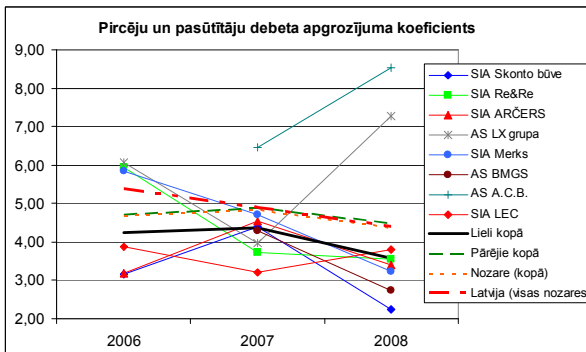
Nākošais analizējams rādītājs ir krājumu apgrozījuma koeficients, kura aprēķināšanas vienādojums ir redzams 6. formulā.

$$\text{Krājumu apgrozījuma koeficients} = \text{Pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas} / \text{Krājumi} \quad (6.)$$

Ja šis koeficients ir relatīvi zems, tas var norādīt to, ka uzņēmumam ir pārmērīgi lieli krājumi. Zems koeficients var arī norādīt, ka krājumi ir novecojuši vai pārāk dārgi. Pārāk augsts koeficients norāda uz to, ka uzņēmumam ir par maz ieguldījumu krājumos, kā rezultātā atsevišķās nozarēs tas varētu traucēt apgrozījuma pieaugumu. Krājumu apgrozījuma koeficienta aprēķinātie lielumi ir redzami 7. att.

7. att. Krājumu apgrozījuma koeficients
Fig.7 Inventory turnover ratio

8. att. Pircēju un pasūtītāju debeta apgrozījuma koeficients
Fig.8 Customers debit turnover ratio

7. att. ir redzams, ka nozares krājumu apgrozījuma koeficients ir 6-8 reizes zemāks nekā tautsaimniecībā kopumā. No vienas puses tas ir skaidrojams ar Latvijas tautsaimniecības īpatnībām, lielu tirdzniecības nozares īpatsvaru, bet no otras puses ar būvniecības nozares specifiku. Postenis - pārdotās produkcijas ražošanas izdevumi - sastāv ne tikai no iepirktajām izejvielām un pakalpojumiem, bet arī no pievienotiem ražošanas izdevumiem (darba alga, transports u.c.). Būvniecības nozarē lielākā pasūtījumu daļa ir darbietilpīga, tā palielina ražošanas izdevumus, salīdzinot ar citām tautsaimniecības nozarēm. Tas arī samazina krājumu apgrozījuma koeficientu.

Analizējot individuālo uzņēmumu darbību, svarīgi atzīmēt, ka 7. att. nav redzami SIA Skonto būve dati. Uzņēmuma bilancē 2007. gadā norādīts, ka uzņēmumam nav krājumu, 2008. gadā – krājumi ir 1322 Ls, kas salīdzinot ar uzņēmuma mērogu un nozīmīgumu ir nulle. Uz tādiem datiem SIA Skonto būve krājumu apgrozījuma koeficients būs tuvs bezgalībai (36,8 tūkst.). SIA LEC koeficienta svārstības skaidrojamas ar nozīmīgām krājumu svārstībām. SIA ARČERS koeficients pieaug, pieaugot ražošanas izdevumiem, kuri palielinājās kopā ar strauju apgrozījuma pieaugumu. AS LX grupa koeficientu izmaiņas saistītas gan ar krājumu svārstībām, gan ar ražošanas izdevumu svārstībām.

Nākošais analizējams rādītājs ir pircēju un pasūtītāju debeta apgrozījuma koeficients, kura aprēķināšanas vienādojums ir redzams 7. formulā.

$$\text{Pircēju un pasūtītāju debeta apgrozījuma koeficients} = \frac{\text{Neto apgrozījums}}{\text{Debitori kopā}} \quad (7.)$$

Zems pircēju un pasūtītāju debeta apgrozījuma koeficients norāda, ka klienti lēni apmaksā pakalpojumus vai arī uzņēmumā izmantotā rēķinu apmaksas sistēma neatbilst konkrētas nozares vajadzībām. Pircēju un pasūtītāju debeta apgrozījuma koeficienta aprēķinātie lielumi ir redzami 8. att.

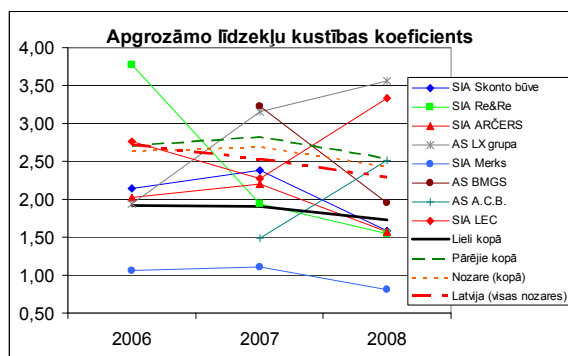
8. att. ir redzams, ka apvienotie tautsaimniecības un būvniecības nozares debeta apgrozījuma koeficienti ir ļoti līdzīgi, un divu gadu laikā to starpība pat nav pamanāma. Šī koeficienta dinamika tautsaimniecībā ir lejupslidoša, tas nozīmē, ka patērētāji kreditēti uz ilgstošu laiku vai katru gadu aizkavē maksājumus.

Lielu būvnieku grupā debeta apgrozījuma koeficients ir zemāks nekā vidējais nozares līmenis. Tas ir saprotams, jo mazie būvniecības uzņēmumi plašāk strādā uz avansiem un gala norēķināšanās ir tuva objekta nodošanai vai pasūtījuma izpildei. Lieliem uzņēmumiem, lielos projektos, ievērojot milzīgas summas, norēķināšanās notiek saskaņā ar līgumiem, kuros ir paredzēta pēcapmaksa. Izņēmums varētu būt AS A.C.B., kas ir vienīgais analizējams ceļu būvētājs, šis izņēmums ir cieši saistīts ar tā darbības

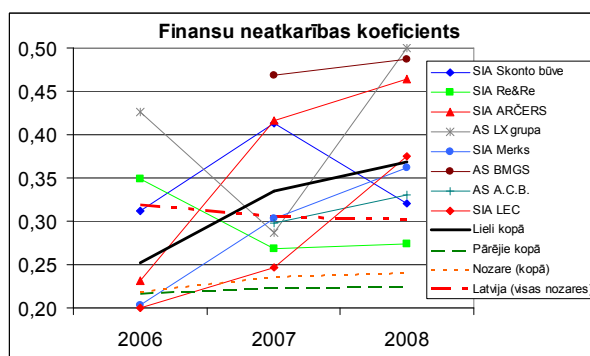
specifiku. AS LX Grupas debeta apgrozījuma koeficienta ātrais pieaugums 2008. gadā ir saistīts ar darbības uzlabošanu un debitoru samazināšanu, salīdzinot ar iepriekšējo gadu gandrīz četras reizes. Nākošais analizējams rādītājs ir apgrozāmo līdzekļu kustības koeficients, kura aprēķināšanas vienādojums ir redzams 8. formulā.

$$\text{Apgrozāmo līdzekļu kustības koeficients} = \text{Neto Apgrozījums} / \text{Apgrozāmie līdzekļi} \quad (8.)$$

Augsts apgrozāmo līdzekļu kustības koeficients norāda, ka uzņēmumam ir nepietiekams apgrozāmo līdzekļu daudzums, turpretī zems koeficients var norādīt uz esošo apgrozāmo līdzekļu neefektīvu izmantošanu. Apgrozāmo līdzekļu kustības koeficienta aprēķinātie lielumi ir redzami 9. att.

9.att. Apgrozāmo līdzekļu kustības koeficients
Fig.9 Asset management ratio

10.att. Finansu neatkarības koeficients
Fig.10 Financial independence ratio

9. att. ir redzams, ka būvniecības nozares apgrozāmo līdzekļu kustības koeficients ir par 6% lielāks nekā tautsaimniecības kopējais koeficients. Šeit varētu izdarīt secinājumu, ka apgrozāmie līdzekļi nozarei pieejami nepietiekošā daudzumā. Turpretī lielo uzņēmumu koeficients ir par 30% zemāks nekā nozares koeficients un par 24% zemāks nekā tautsaimniecības koeficients. Tas norāda gan uz to, ka lieliem uzņēmumiem vairāk pieejami apgrozāmie līdzekļi, gan uz to, ka lielo būvniecības uzņēmumu līdzekļi netiek izmantoti tik efektīvi kā mazos un vidējos uzņēmumos un tautsaimniecībā kopumā.

Analizējot atsevišķus lielos būvniecības uzņēmumus, var teikt, ka būtiski atšķiras SIA Merks dati, šeit ir pārāk daudz apgrozāmo līdzekļu, tie netiek izmantoti efektīvi. SIA RE&RE būtiski samazināja apgrozāmo līdzekļu izmantošanas pakāpi, būtiski nemainot apgrozījumu, apgrozāmie līdzekļi pieauga 2-3 reizes. Turpretim AS LX grupa paaugstināja apgrozāmo līdzekļu izmantošanas koeficientu. Tas bija sasniegts, ievērojot, ka neto apgrozījums pieauga būtiski ātrāk nekā pieaug apgrozāmie līdzekļi.

Kopumā vērtējot aktivitātes rādītājus ir secināts, ka būvniecības nozares analīzei ir sava specifika, salīdzinot to kopumā ar tautsaimniecību. Tāpat lielo būvniecības uzņēmumu aktivitātes rādītāji dažreiz atšķiras no nozares mazo un vidējo uzņēmumu datiem. Lai papildinātu nozares finansiālo analīzi, kopumā ar likviditātes un aktivitātes rādītājiem ir nepieciešams novērtēt arī maksātspējas vai kapitāla struktūras rādītājus, kas ir izdarīts nākošajā sadaļā.

Latvijas būvniecības uzņēmumu kapitāla struktūras analīze

Uzņēmumu kapitāla struktūras vai uzņēmumu maksātspējas rādītāji apskata uzņēmuma kapitāla struktūru un identificē, cik lielas papildus saistības uzņēmums ir spējīgs uzņemties. Tas ir īpaši aktuāli krīzes apstākļos. Pārmērīgs parāds var izraisīt bankrotu un nespēju iegūt nepieciešamos līdzekļus kritiskās situācijās. Pie kapitāla struktūras raksturojošiem koeficientiem attiecinā: finansu neatkarības koeficientu, parādu pret pašu kapitālu, nodrošināšanu ar pašu līdzekļiem. Apskatīsim to atsevišķi.

Pirmais no analizējamiem rādītājiem ir finansu neatkarības koeficients. Tas atspoguļo uzņēmumam piederošā kapitāla īpatsvaru uzņēmuma īpašumā. Jo lielāks ir koeficients, jo vairāk tas ir neatkarīgs un mazāk tas pielieto piesaistītos līdzekļus. Rādītāja aprēķināšanas vienādojums ir redzams 9. formulā.

$$\text{Finansu neatkarības koeficients} = \text{Pašu kapitāls} / \text{Kopējie aktīvi} \quad (9.)$$

Finansu neatkarības koeficienta aprēķinātie lielumi ir redzami 10. att. (iepriekšējā lpp.).

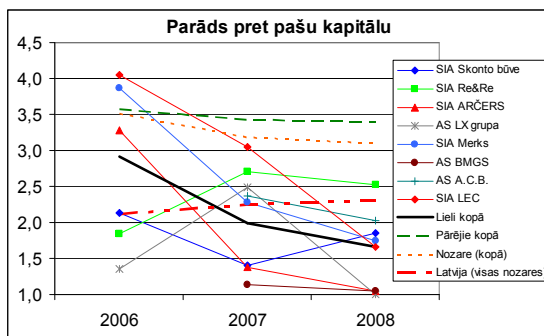
10. att. ir redzams, ka finanšu neatkarības koeficienti svārstās no 0,2 līdz 0,5. Tas nozīmē, ka uzņēmumi darbībā izmanto savus līdzekļus no 20% līdz 50%, pārējie līdzekļi tiek piesaistīti no kreditoriem. Ir redzams, ka tautsaimniecībā kopumā uzņēmumu finansiālā neatkarība samazinājās. Turpretī, būvniecības nozares uzņēmumu finansiālā neatkarība pieauga, tas notika uz lielo būvniecības uzņēmumu rēķina. Kopumā būvniecības uzņēmumi par 27% vairāk izmanto kreditoru resursus nekā tautsaimniecībā, bet lielle būvniecības uzņēmumi par 22% mazāk izmanto kreditoru resursus (2008. gadā koeficients bija lielāks par 22%) nekā tautsaimniecībā un par 65% mazāk nekā vidēji nozarē.

Analizējot lielos uzņēmumus atsevišķi, ir secināts, ka tiem pārsvarā ir pozitīva dinamika. Koeficienta svārstība SIA Skonto būve ir saīta ar pašu kapitāla svārstībām. SIA RE&RE aktīvu pieaugums bija straujāks nekā pašu kapitāla pieaugums. AS LX grupa 2007. gadā aktīvu pieaugums bija straujāks nekā paša kapitāla pieaugums, bet 2008. gadā pašu kapitāla pieaugums līdzsvaroja aktīvu pieaugumu, un finanšu neatkarības koeficients sasniedza un pārsniedza iepriekšējo līmeni. Augstākā līmenī ir AS BMGS finansiālā neatkarība. Tik augsta finansiālā neatkarība, pēc dažādiem uzskatiem, nav racionālā, jo samazina pašu kapitāla atdevi.

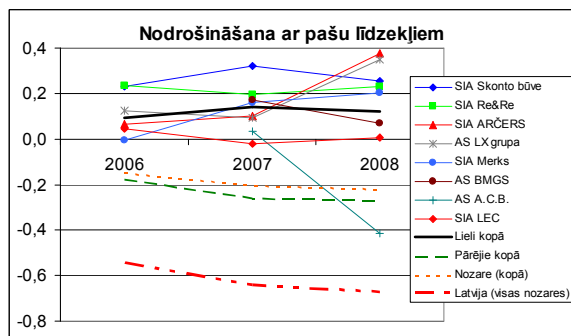
Nākošais analizējamais rādītājs ir kreditoru parāda attiecība pret pašu kapitālu, kura aprēķināšanas vienādojums ir redzams 10. formulā.

$$\text{Parāds pret pašu kapitālu} = \text{Kreditori} / \text{Pašu kapitāls} \quad (10.)$$

Pārāk augsts šis koeficients norāda, ka uzņēmumam ir jāsamazina parādu apjoms, bet pārāk zems uz to, ka uzņēmumam var piesaistīt papildus līdzekļus, lai uzlabotu savu ienesīgumu. Kreditoru parāda un pašu kapitāla attiecības aprēķinātie lielumi ir redzami 11. att.

11. att. Parāds pret pašu kapitālu
Fig.11 Debt ratio

12. att. Nodrošināšana ar pašu līdzekļiem
Fig.12 Own means ratio

11. att. ir redzams, ka būvniecības nozares apvienotais koeficients ir gandrīz uz pusi lielāks nekā tautsaimniecībā. Bet tiem ir atšķirīga dinamika. Būvniecības nozares koeficients samazinās, bet tautsaimniecība kopumā aug. Būvniecības nozares koeficienta samazināšanu būtiski ietekmēja lielo būvnieku grupas koeficienta samazināšanās. Tas norāda, ka vidēji būvniecības nozarē piesaistīto kapitālu apjoms pret pašiem līdzekļiem ir pārāk augsts, nozarē ir nepieciešams samazināt parādu apjomus vai ieguldīt līdzekļus pašu kapitālā.

Gandrīz visi lielle būvniecības uzņēmumi analizējamā laikā samazināja savus parādus un pašu kapitāla attiecību. 2008. gādā visiem lieliem būvniecības uzņēmumiem šis koeficients ir zemāks nekā tautsaimniecībā, kopumā par 33%. Izņēmums - SIA RE&RE, kur šis koeficients ir lielāks nekā vidējais tautsaimniecības līmenis. Tas ir skaidrots ar to, ka lielle uzņēmumi rūpīgāk skatās uz savām bilancēm, pašu kapitāls tiem aug regulāri un tā pieaugums apspiež kreditoru pārada pieaugumu. Tautsaimniecībā ir novērojami pretēji procesi.

Nākošais analizējamais rādītājs ir nodrošināšana ar pašu līdzekļiem, kura aprēķināšanas vienādojums ir redzams 11. formulā.

$$\text{Nodrošināšana ar pašu līdzekļiem} = (\text{Pašu kapitāls} - \text{Ilgtermiņa ieguldījumi}) / \text{Apgrozāmie līdzekļi} \quad (11.)$$

Nodrošināšana ar pašu līdzekļiem atspoguļo, cik liela uzņēmumam piederošo līdzekļu daļa ir tā apgrozāmajos līdzekļos. Šis koeficients varētu būt gan pozitīvs (lielāks par nulli), gan negatīvs. Negatīvs koeficients norāda, ka visi uzņēmuma pašu līdzekļi tiek ieguldīti ilgtermiņa ieguldījumos un uzņēmuma apgrozāmo līdzekļu vidū ir tikai kreditoru līdzekļi. Arī tādā gadījumā daļa no kreditoru līdzekļiem varētu būt ieguldīta uzņēmuma ilgtermiņa ieguldījumos. Nodrošināšanas ar pašu līdzekļiem aprēķinātie lielumi ir redzami 12. att.

12. att. ir redzams, ka būvniecības nozares uzņēmumi ir būtiski vairāk nodrošināti ar pašu līdzekļiem nekā tautsaimniecībā kopumā. Tautsaimniecībai šis koeficients analizējamā periodā bija no -0,5 līdz -0,7 un turpina samazināties. Kopumā būvniecības nozarē šis koeficients arī bija negatīvs, bet lieliem uzņēmumiem tas bija pozitīvs. Šis attēls ļauj izdarīt neapšaubāmu secinājumu, ka būvniecības nozares uzņēmumi lielākā mērā ilgtermiņa ieguldījumu finansēšanai izmanto savus līdzekļus, bet lieliem būvniecības uzņēmumiem pietiek savu līdzekļu arī lai palielinātu apgrozāmos līdzekļus. Nodrošināšana ar pašu līdzekļiem ir diezgan stabils rādītājs. 12. att. ir redzams, ka vienīgi būtiskas novirzes bija AS A.C.B., kura izmantojot piesaistīto kapitālu divas reizes palielināja savus ilgtermiņa ieguldījumus.

Nobeigumā, vērtējot uzņēmuma kapitāla struktūras rādītājus, ir nepieciešams vēlreiz pasvītrot, ka būvniecības uzņēmumu kapitāla struktūra būtiski atšķiras no vidējās tautsaimniecības kapitāla struktūras. Tāpat lieliem būvniecības uzņēmumiem ir būtiskas kapitāla struktūras novirzes no maziem un vidējiem uzņēmumiem. Nākošajā sadaļā tiek turpināta būvniecības uzņēmumu finansiālās darbības novērtēšana un ir apskatīti ienesīguma (rentabilitātes) rādītāji.

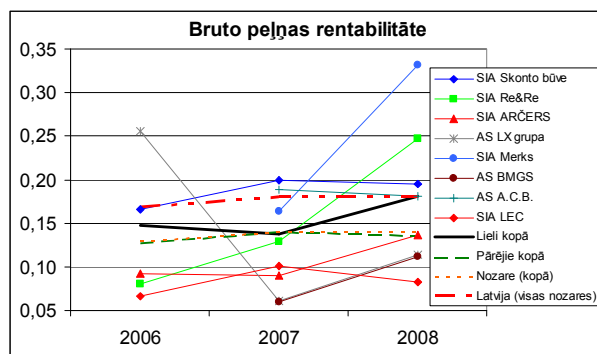
Latvijas būvniecības uzņēmumu ienesīguma analīze

Ienesīguma (vai rentabilitātes) rādītāji analizē vadības lēmumu efektivitāti finansu uzdevumu pildīšanai. Šie koeficienti norāda apgrozāmo līdzekļu, ilgtermiņa ieguldījumu un kreditoru administrēšanas ietekmi uz uzņēmuma darbību un tās svarīgāko rādītāju - peļņu. Kopumā, jo augstāki ir rentabilitātes koeficienti, jo labāk ir organizēta uzņēmuma darbība. Pie ienesīguma rādītājiem pieskaita: bruto peļņas rentabilitāti, ražošanas rentabilitāti, kapitāla atdevi, aktīvu atdevi, ilgtermiņa ieguldījumu atdevi. Tālāk apskatīsim katru no tiem atsevišķi.

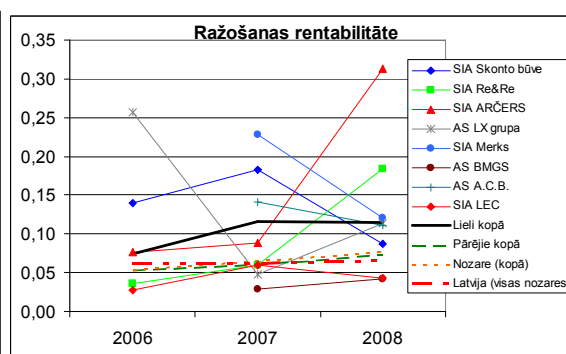
Pirmais no analizējamiem rādītājiem ir bruto peļņas rentabilitāte. Rādītāja aprēķināšanas vienādojums ir redzams 12. formulā.

$$\text{Bruto peļņas rentabilitāte} = \text{Bruto peļņa vai zaudējumi} / \text{Neto apgrozījums} \quad (12.)$$

Šis koeficients apskata uzņēmumu ražoto preču vai sniegto pakalpojumu ienesīgumu un atspoguļo, vai cenas un uzcenojums ir atbilstoši tirgus stāvoklim, kā arī to, vai ražošanas izmaksas ir nozarei atbilstošā līmenī. Bruto peļņas rentabilitātes koeficienta aprēķinātie lielumi ir redzami 13. att.

13. att. Bruto peļņas rentabilitāte
Fig.13 Operating margin

14. att. Ražošanas rentabilitāte
Fig.14 Return on production

13. att. ir redzams, ka bruto peļņas rentabilitāte būvniecības nozarē ir būtiski zemāka nekā tautsaimniecībā (attiecīgi 14% un 18%). Lielo uzņēmumu bruto peļņas rentabilitāte 2007. gadā sakrīt ar nozares rentabilitāti, bet 2006. un 2008. gadā bija augstāka. Neapšaubāmu secinājumu par to, ka lieliem būvniekiem uzcenojums ir augstāks, uz šiem datiem nedrīkst izdarīt, jo ir pārāk maz novērojumu. Atsevišķiem uzņēmumiem bruto peļņas rentabilitāte svārstās no 16% līdz 33% (SIA Merks) vai no 26% līdz 6% (AS LX grupa). Šīs svārstības varētu būt saistītas ar atsevišķo nozīmīgāko objektu realizēšanu apskatāmajiem uzņēmumiem.

Nākošais analizējamais rādītājs ir ražošanas rentabilitāte, kuras aprēķināšanas vienādojums ir redzams 13. formulā.

$$\text{Ražošanas rentabilitāte} = \frac{\text{Peļņa vai zaudējumi pēc nodokļiem}}{\text{Pārdotas produkcijas ražošanas izmaksas}} \quad (13.)$$

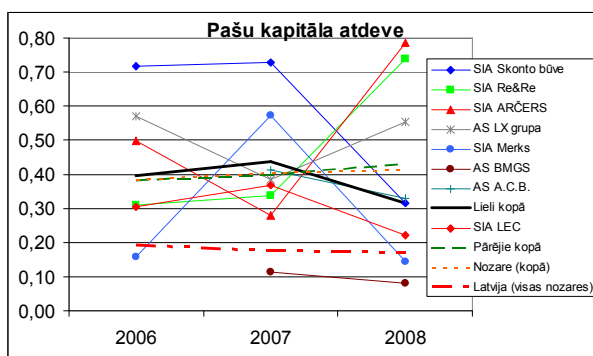
Ražošanas rentabilitātes koeficients atspoguļo uzņēmuma peļņas normu rēķinātu uz pārdotās saražotās produkcijas izdevumu vienību. Ražošanas rentabilitātes aprēķinātie lielumi ir redzami 14. att.

14. att. ir redzams, ka ražošanas rentabilitāte gan tautsaimniecībā, gan būvniecības nozarē ir līdzīga, ap 6%. Ievērojot 13. att. datus, var secināt, ka tautsaimniecībā ir lielāks uzcenojums, bet vienlaicīgi ir lielāki netiešie izdevumi, tāpēc kopumā ražošanas rentabilitāte vienāda gan tautsaimniecībā, gan būvniecības nozarē. Lieliem būvniecības nozares uzņēmumiem ražošanas rentabilitāte ir augstāka nekā vidējais nozares līmenis. Lielo uzņēmumu augstai rentabilitātei arī ir savas robežas: atsevišķos gados tā varētu būt 3-4 reizes lielāka nekā vidējais līmenis, bet pēc tam nokrīt līdz normālam līmenim. Tomēr lieliem uzņēmumiem ir savs „normālais” līmenis, kurš ir divas reizes augstāks nekā mazo un vidējo uzņēmumu rentabilitāte.

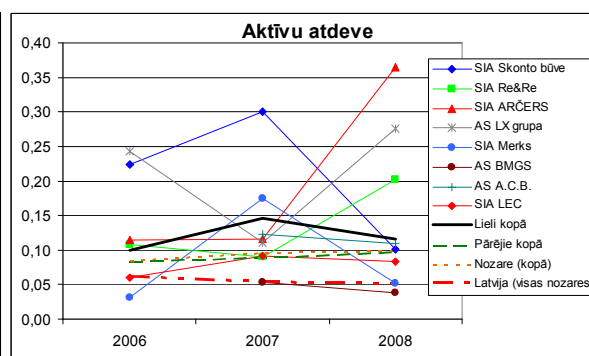
Nākošais analizējamais rādītājs ir pašu kapitāla atdeve, kura aprēķināšanas vienādojums ir redzams 14. formulā.

$$\text{Pašu kapitāla atdeve} = \frac{\text{Pārskata perioda peļņa vai zaudējumi pēc nodokļiem (tīrie ieņēmumi)}}{\text{Pašu kapitāls}} \quad (14.)$$

Šis koeficients parāda, cik liela ir atdeve no dalībnieku ieguldījumiem uzņēmumā. Visbiežāk šis koeficients salīdzina ar pārējiem ienākuma un peļņas iegūšanas veidiem, ievērojot to riskus un pārējo specifiku. Sprotams, ka šim koeficientam jābūt būtiski lielākam nekā banku bezriskā procentu likme. Tikai tādā gadījumā uzņēmējiem ir izdevīgāk ieguldīt līdzekļus uzņēmumā, nodarboties ar komercdarbību. Pašu kapitāla atdeves aprēķinātie lielumi ir redzami 15. att.

15. att. Pašu kapitāla atdeve
Fig.15 Return on equity

16. att. Aktīvu atdeve
Fig.16 Return on assets

Analizējot 15. att., var secināt, ka tautsaimniecībā pašu kapitāla atdeve ir vairāk nekā divas reizes lielāka nekā banku depozīta likme. Šis paaugstinātais ienesīgums ir maksa par uzņēmējdarbības riskiem. Būvniecības nozarē pašu kapitālam ir aptuveni divas reizes lielāka nekā vidēji tautsaimniecībā. Nedrīkst viennozīmīgi teikt, ka tas atspoguļo būvniecības augstākos riskus, salīdzinot ar tautsaimniecību. To arī varētu ietekmēt nozares ieejas barjeras. Tomēr, lai nodarbotos ar

būvniecības biznesu, ir nepieciešamas speciālās zināšanas, iemaņas un to apliecināšana dokumentācija. Kopumā lieliem būvniecības nozares uzņēmumiem pašu kapitāla atdeve būtiski neatšķiras no nozares vidējiem datiem, bet atsevišķiem uzņēmumiem tā ir dažāda: varētu būt gan divas reizes lielāka, gan divas reizes mazāka nekā vidējais līmenis. Kopējo tendenci šajos datos izdalīt grūti. Nākošais analizējams rādītājs ir aktīvu atdeve, kura aprēķināšanas vienādojums ir redzams 15. formulā.

$$\text{Aktīvu atdeve} = \text{Peļņa vai zaudējumi pēc nodokļiem} / \text{Aktīvu bilance} \quad (15.)$$

Koeficients parāda kopējo aktīvu ienesīgumu. Atšķirībā no iepriekšējā rādītāja, šis koeficients atspoguļo arī, cik efektīvi ir izmantojami ne tikai uzņēmuma pašu līdzekļi, bet arī piesaistītie līdzekļi, tajā skaitā banku kredīti. Aktīvu atdeves aprēķinātie lielumi ir redzami 16. att.

16. att. ir redzams, ka aktīvu atdeve kopumā tautsaimniecībā ir ļoti zema, ir aptuveni bankas bezrisku depozīta likmes līmenī. Tas norāda uz to neefektīvu izmantošanu. Būvniecības nozarē aktīvu atdeve ir divas reizes lielāka nekā tautsaimniecībā. Lielo būvniecības uzņēmumu aktīvu atdeve ir par 50% lielāka nekā nozares vidējie dati. Tas liecina, ka būvniecības nozares uzņēmumi efektīvāk izmanto savus līdzekļus un lieliem uzņēmumiem to efektivitāte ir vēl lielāka.

Kopumā vērtējot rentabilitātes rādītājus, var secināt, ka nozares rentabilitāte bija uz pakāpi lielāka nekā tautsaimniecībā. Tas bija viens no būvniecības buma galvenajiem iemesliem. Analizējot to kopumā ar citiem finansiālajiem rādītājiem, ir secināts, ka nozares pieprasījuma un rentabilitātes samazināšanas gadījumā, pirmkārt, cieš uzņēmumi, kuri savā darbībā plašāk pielietoja piesaistītos līdzekļus. Tiem uzņēmumiem, kuri vairāk izmantoja pašu līdzekļus, finansiālā stabilitāte ir lielāka. Pētījumā ir norādīts, ka lielo būvniecības nozares uzņēmumu gan rentabilitāte, gan finansu stabilitāte ir lielāka nekā vidējie nozares un tautsaimniecības apvienotie dati.

Literatūra

1. Aivars Ludboržs *Apgrozāmā kapitāla vadīšana nelielos uzņēmumos*.- Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2007.- 288 lpp.
2. Ruta Šneidere *Finanšu analīzes metodes uzņēmuma maksātspējas prognozēšanai*.- Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2009.- 232 lpp.
3. Skribans V. *Būvmateriālu ražošanas un būvniecības ietekmējošie faktori Latvijā*. Starptautiskās konferences “Rūpniecības attīstība pārejas periodā” materiāli. Rīga, RTU, 2000.- 110.-116. lpp.
4. Skribans V. *Būvniecības tirgus novērtēšana jaunās ekonomikas apstākļos*. Starptautiskās zinātniskās konferences “Izglītota sabiedrība un jaunā ekonomika kvalitatīvā mijiedarbībā” materiāli. Rīga, Banku augstskola, 2001.- 234.-240. lpp.
5. Skribans V. *Būvnozares prognozēšanas modelis un tā izstrādāšanas metodika*. Starptautiskās zinātniskās konferences “Tradicionālais un novatoriskais sabiedrības ilgtspējīgā attīstībā” materiāli. Rēzekne, Rēzeknes augstskola, 2002.- 356.-364. lpp.
6. Skribans V. *Construction demand: a model of research and forecast for Latvia from 2002 to 2025*. LU raksti. Rīga, LU, 2003.- 90.-105. lpp.
7. Skribans V. *Construction industry forecasting model*. Zinātniskie raksti. Rīga, RTU, 2002.- 72.- 80. lpp.
8. *Uzņēmuma darbības novērtēšana / no angļu val. Harvard Business Review*. - Rīga : Lietišķās informācijas dienests, 2008.- 179 lpp.
9. Weygandt, J. J., Kieso, D. E., & Kell, W. G. (1996). *Accounting Principles* (4th ed.). New York: John Wiley & Sons, Inc. p. 800
10. Бригхэм Ю., Эрхардт М. *Финансовый менеджмент*. 10-е изд./Пер. с англ. под. ред. к.э.н. Е. А. Дорофеева. — СПб.:Питер, 2007. — 960 с.

Skribans V. Latvijas būvniecības nozares uzņēmumu finansiālās stabilitātes novērtēšana

Šī raksta ietvaros, izmantojot standarta finansiālās analīzes rādītājus (likviditātes, rentabilitātes, maksātspējas un aktivitātes rādītāji), tiek izvērtēta Latvijas būvniecības nozares uzņēmumu finansiālā stabilitāte. Tiek noteiktas rādītāju normu robežas būvniecības nozarei. Tiek pārbaudīta hipotēze, kā uzņēmuma mērogs ietekmē uzņēmuma finansiālos datus, rentabilitāti un spēju darboties krīzes apstākļos. Lielo uzņēmumu rādītāji salīdzināti ar kopējo nozares līmeni un mazo un vidējo uzņēmumu rādītājiem.

Viens no raksta novitātes elementiem ir saistīts ar hipotēzes pārbaudi, kas ir labāk: mazo un vidējo būvniecības uzņēmumu mobilitāte vai lielo uzņēmumu stabilitāte, spēja izkonkurēt mazos uzņēmumus gan mazo objektu, gan lielo objektu tirgū. Šī pētījuma rezultāti ir paredzēti, lai varētu praktiski atbildēt, vai ir vērts maziem uzņēmumiem apvienoties, lai uzlabotu savus finansiālos rādītājus, kā arī lieliem uzņēmumiem noteiktu, kas jādara, lai paaugstinātu savu mobilitāti.

Kopumā vērtējot finansiālas rādītājus ir secināts, ka būvniecības nozares analīzei ir sava specifika, salīdzinot to kopumā ar tautsaimniecību. Tāpat lielo būvniecības uzņēmumu finansiālas rādītāji dažreiz atšķiras no nozares mazo un vidējo uzņēmumu datiem. Nozares pieprasījuma un rentabilitātes samazināšanas gadījumā, pirmkārt, cieš uzņēmumi, kuri savā darbībā plašāk pielietoja piesaistītos līdzekļus. Tiem uzņēmumiem, kuri vairāk izmantoja pašu līdzekļus, finansiālā stabilitāte ir lielāka. Pētījumā ir norādīts, ka lielo būvniecības nozares uzņēmumu gan rentabilitāte, gan finansu stabilitāte ir lielāka nekā vidējie nozares un tautsaimniecības apvienotie dati.

Skribans V. Estimation of the financial stability of the Latvian building industry enterprises

In this paper, using standard financial ratios (liquidity, profitability, solvency and activity ratios), the financial stability of the Latvia building industry enterprises is estimated. It is find ratios norms for construction industry financial ratios. A hypothesis has researches that an enterprise scale has influence to the enterprise financial data, profitability and possibilities operate in crisis circumstances. The ratios of the large enterprises are compared with the general industry level and ratios from the little and middle enterprises.

One from paper novelty elements is constrained with hypotheses research, what it is better: small size and mobility of the small and middle building enterprises or stability and possibilities of the large enterprises. The research is needed, to get practical answer, is it profitably to unite small enterprises, to improve its financial data, as also determine what is needed for large enterprises, let promote its mobility.

Valuing financial ratios is drawn conclusion, that it is a specific in building industry analysis, comparing it with a national economy. Similarly, financial ratios of the large building enterprises sometimes are different from data of little and middle enterprises in the industry. In the industry demand and profitability diminish case, enterprises, which used creditors means go down. For enterprises, which used own means, the financial stability is larger. There is shown in research, that both profitability and financial stability for the large building industry enterprises are larger than data of middle industries and data national economy incorporated.

Skribans V. Оценка финансовой стабильности предприятий строительной отрасли Латвии

В рамках этой статьи, используя финансовые показатели (ликвидность, рентабельность, оборачиваемость и структура капитала), оценена стабильность предприятий строительной отрасли Латвии. Определены нормативы коэффициентов для отрасли. Проверенная гипотеза, как масштаб предприятия влияет на финансовые показатели предприятия и возможности в условиях кризиса. Показатели крупных предприятий сравнены с общим уровнем и показателями малых и средних предприятий.

Один из элементов новизны статьи связан с проверкой гипотезы, что лучше: мобильность малых предприятий или стабильность крупных. Данное исследование предназначено, что бы практически подтвердить, стоит ли для малых предприятий объединиться, что бы улучшить свои финансовые показатели, а также для крупных, что бы указать, что необходимо делать для повышения мобильности.

Оценивая финансовые показатели сделан вывод, что анализ строительной отрасли имеет свою специфику, сравнивая с народным хозяйством в целом. Так же финансовые показатели крупных предприятий иногда отличаются от показателей малых и средних предприятий. В случае уменьшения спроса в отрасли, в первую очередь страдают предприятия, которые в своей деятельности широко использовали заемные средства. У тех предприятий, которые в основном использовали собственные средства, финансовое положение более стабильно. В исследовании указано, что рентабельность и финансовая стабильность крупных предприятий строительной отрасли намного лучше, чем средние данные по отрасли и в народном хозяйстве в целом.